

Ökad kontroll och ökad byråkratisering

Shirin Ahlbäck Öberg & Johan Boberg

Centrum för högre utbildning och forskning som studieobjekt (HERO)

www.uu.se/hero

shirin.ahlback@statsvet.uu.se

johan.boberg@edu.uu.se

HERO

CENTRUM FÖR HÖGRE UTBILDNING
OCH FORSKNING SOM STUDIEOBJEKT

Vår studie

Vi har analyserat :

- Högskolelagstiftning (HL, HF, etikprövning, god forskningssed, enskilda utbildningsanordnare).
- Regleringsbrev och regeringsuppdrag.
- Generell lagstiftning som träffar lärosätena.

Dessa är de viktigaste områdena i det svenska fallet och vi fokuserar främst på statliga lärosäten, men gör även jämförelser med enskilda.

Högskolelagstiftning: två trender

Första trenden:

Staplande av politiska målsättningar:

- Samverkan (1 kap. 2 §)
- Studentinflytande (1 kap. 4 a §)
- Hållbar utveckling (1 kap. 5 §)
- Jämställdhet (1 kap. 5 §)
- Internationalisering (1 kap. 5 §)
- Breddad rekrytering (1 kap. 5 §)
- Livslångt lärande (1 kap. 5 §)

Utveckling:

- Nya mål införs kontinuerligt i HL, 1 kap.
- Skärpningar: handlingsplaner, systematiska processer, återrapporering.
- Inga resurser tillförs.

Högskolelagstiftning: två trender

Andra trenden:

Den akademiska verksamheten

- Styrelse och rektor
- Intern organisation
- Lärartjänster and anställningsskydd
- Etikprövning och god forskningssed

Utveckling:

- Utsuddande av lärosätenas särart.
- Starkare grepp om lärosätenas ledning.
- Juridifiering.

Generell lagstiftning som träffar lärosätena

- Systematiskt arbetsmiljöarbete
- Likavillkorsarbete, aktiva åtgärder
- Systematiskt miljöledningsarbete
- Internrevision
- Intern styrning och kontroll
- Produkter med dubbla användningsområden
- Risk- och sårbarhetsanalyser
- Systematiskt informationssäkerhetsarbete
- Systematiskt dataskyddsarbete
- Systematiska säkerhetsskyddsanalyser
- Tillgänglighet till digital offentlig service
- Arkivbildning och arkivvård
- Officiell statistik

- Vid sidan av adderandet av politiska mål i högskoleförfattningarna är det utvecklingen av den generella lagstiftningen kopplad till olika politiska målsättningar som sammantaget resulterar i en orimlig administrativ börda.

Ett exempel: *Systematiskt arbetsmiljöarbete*

- Under 2023 genomförde AV inspektion av 115 arbetsställen vid landets lärosäten, institutioner och liknande, och inspekterade deras arbetsmiljöarbete. Det resulterade i att **70 procent av arbetsställena fick så kallade inspektionsmeddelanden.**
- Exempel på uttalande:
”Ni har på olika sätt undersökt den organisatoriska och sociala arbetsmiljön för att identifiera faktorer som kan leda till kränkande särbehandling, men ni saknar en tydlig skriftlig riskbedömning med åtgärder och handlingsplan.”

Slutsatser

- Det är anmärkningsvärt att fler och fler byråkratidrivande regelverk införs utan att man vid något tillfälle diskuterar hur detta – enskilt och sammantaget – kommer att påverka **lärosätenas möjligheter att bedriva kärnverksamheten.**
- Skillnaden i associationsform mellan statliga lärosäten och enskilda utbildningsanordnare är i sig inte någon garanti för en skillnad i frihetsgrad, utan **frågan är i slutändan avhängig statsmakternas förmåga att lägga band på viljan att styra.**
- Den frihet som frihets- och autonomireformerna inneburit är endast en frihet från viss form av lagstiftning, **inte frihet från politisk styrning.**

Tack!

